

В процессе исследования были определены наиболее острые вопросы в истории обороны крепости, а именно: факт пленения красноармейцев и позиция комиссаров в РККА. В научной литературе взятие в плен трактовалось как следствие воздействия на бойцов беспокоящего огня, бомбардировок и отсутствия воды. Сдавались рядовые солдаты. В книге «Брестская крепость» автор делает акцент на том, что защитники попадали в плен тяжело ранеными или контуженными (т.е. не по своей воле), а видя безнадежность ситуации, пытались совершить самоубийство. В фильме «Брестская крепость» показана добровольная сдача солдат в плен после агитации немцев 23 июня и захват ослабших бойцов комиссара Фомина. В киноленте «Брест. Крепостные герои» А. Пивоваров предполагает, что 23 июня сдались в плен западники, которые ненавидели советскую власть, а 26 июня была пленена группа Фомина, которая действительно к тому моменту обессилела, но не все были тяжело ранеными. Что касается комиссаров, то в документах дается почти одинаковая оценка: они препятствуют сдаться в плен другим, при этом угрожая расстрелом. В книге Смирнова не дается подобной характеристики. В документальном фильме также нет упоминания о расстрелах и угрозах, но сказано, что солдаты сражались до последнего, ввиду страха быть расстрелянными в плену (это зафиксировано в немецких документальных источниках). В художественном фильме также не демонстрируются попытки красноармейцев сдаться в плен, тем более нет эпизодов, где на этом основании комиссары угрожают или расстреливают солдат.

Таким образом, документальный фильм не всегда отображает все факты, зафиксированные в научной литературе, но не искажает сути событий, а задачей художественного исторического фильма является создание мифа как идеологизированного и идеализирующего конструкта, который служит для героизации событий и личностей, вследствие чего у общества должно возрасти доверие к интерпретируемой в фильмах фактологии. Однако ввиду своеобразной и почти всегда субъективной передачи содержания миф может вступить в конфликт с данными из документальных источников.

А. Лаўрэнцьеў

КВАДРЫЛІНГВІЗМ НА БЕЛАРУСКІХ ЗЕМЛЯХ У XVII–XX стст.

У сучасным свеце немагчыма ўявіць сябе сітуацыю моўнай універсальнасці, бо кожны асобна ўзяты народ жадае прадэманстраваць, вылучыць сваю нацыянальную ідэнтычнасць менавіта праз мову. Праблема глабалізацыі надае гэтай з’яве асаблівую, нават падчас і заангажаваную афароўку. У гэтым рэчышчы некаторыя з дзяржаў на заканадаўчым, канстытуцыйным узроўні замацоўваюць некалькі моў. У сувязі з гэтым немагчыма абмінуць такую еўрапейскую краіну як Швейцарыя, дзе на заканадаўчым узроўні суіснуюць у згодзе чатыры дзяржаўныя мовы: рэтараманская, нямецкая, італьянская і французская. Цікавасць да моўнай разнастайнасці ў гэтай краіне падштурхнула аўтара да аналізу моўнай сітуацыі на беларускіх землях цягам чатырох апошніх стагоддзяў.

У XVII ст. беларускія землі знаходзіліся на геапалітычным памежжы: ВКЛ было фактычна інкарпаравана Рэччу Паспалітай. Між тым моўная сітуацыя надзвычай абвастралася толькі пасля таго, як ў 1696 г. старабеларуская мова была пазбаўлена статуса дзяржаўнай, заменена ў афіцыйным справаводстве польскай. У тых умовах замест трохмоўя пачынае панавать чатырохмоўе: да замацаванай у Трэцім Статуце ВКЛ старабеларускай мовы, мовы простых людзей і мовы дзяржаўнага справаводства; да мовы вернікаў у царквах і набажэнствах у храмах – царкоўнаславянскай; да мовы тагачаснай навукі – лацінскай у парадак дня была пастаўлена выключна польская мова, мова заканадаўчых дакументаў і адукацыйных стасункаў, мова міждзяржаўных стасункаў.

У першай чвэрці XX ст. беларуская літаратурная мова, афармленне якой адбылося толькі ў апошняй трэці XIX ст., у 1920-я гады ва ўмовах другога абвяшчэння БССР вылучаецца ў якасці адной з чатырох дзяржаўных моў. Паводле 21 артыкула Канстытуцыі БССР 1927 г. яна замацоўваецца заканадаўча ў якасці афіцыйнай, ствараючы абставіны выкарыстання квадрылінгвізму ці чатырохмоўя: беларускай, рускай, польскай і ідыш. На той момант яны былі раўнапраўнымі, мірна суіснавалі ва ўсіх сферах жыцця грамадзян БССР і афіцыйных міждзяржаўных зносін.

У Швейцарыі працэс станаўлення квадрылінгвізму адбываўся больш арганічна, цягам некалькіх стагоддзяў, прычым без зменаў у моўным складніку. У выніку склалася трывалая моўная сям'я з ротараманскай, нямецкай, італьянскай і французскай моў, замацаваных на раўнапраўных умовах на заканадаўчым узроўні.

Такім чынам станаўленне чатырохмоўя ў абедзвюх краінах мела розныя шляхі. На беларускіх землях гэта з'ява адбывалася ў рэчышчы складаных палітычных абставін, у той час калі ў Швейцарыі працэс станаўлення быў больш збалансаваны і з адносна стабільнай геапалітычнай сітуацыяй. Але гісторыя гэтага пытання пераканаўча паказвае, што такая моўная палітыка з'яўлялася характэрнай прыкметай моўнага жыцця БССР толькі ў 20-я гады XX стагоддзя.

Г. Леаненя

ПЛАКАТЫ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

Вялікая Айчынная вайна пакінула асабліва прыкметны след у гісторыі нашай краіны, яе народа і кожнай сям'і. Рэальных сведкаў тых падзей з кожным годам становіцца ўсе менш і менш. Не горш за жывых сведкаў пра тыя падзеі нам распавядаюць друкаваныя выданні – газеты, плакаты, кнігі. Яны – адны з лепшых крыніц інфармацыі, якія пакінулі наступным пакаленням вялікае і неацэннае багацце – сваю гісторыю. Менавіта праз змест плакатаў можна прасачыць і захаваць у памяці падзеі, факты і імёны з гісторыі вайны.

Плакаты звяртаўся да мільёнаў, часта вырашаючы пытанні жыцця і смерці. Па сваім духу, па здольнасці мабільнага водгуку на падзеі, што адбываліся, плакаты апынуўся адным з самых эфектыўных сродкаў выражэння пачуццяў усяго насельніцтва, для прызыву да дзеяння, да абароны Радзімы.